

Het donker is een wonder

De zon
gaat onder.

De lichten
zijn gedoofd.

Het donker
is een wonder.

Wat je ziet
zit in je hoofd.

Het donker is een wonder
Frank Adam
In: *Waarom ik altijd nee zeg*
(Querido, 2001)

HET DONKER IS EEN WONDER

Over de auteur

Frank Adam (1968, Brugge) is een literaire duizendpoot. Hij schrijft absurde fabels, romans, toneel- en operateksten, radioluisterspelen, graphic novels, poëzie en liederen en flirt daarbij graag met de grenzen tussen jeugd- en volwassenenliteratuur. Zijn gedichten voor kinderen kwamen er op verzoek van zijn zoontje Dante. Ze hebben vaak een filosofisch kantje, maar kunnen evengoed speels en grappig zijn. Intussen heeft Adam drie poëziebundels voor kinderen gepubliceerd.

Voor het lezen (20 minuten)

Ga naar een lokaal dat je kunt verduisteren en waar de kinderen voldoende plaats hebben om op de grond te zitten en liggen. Neem verschillende lichtbronnen mee, zoals een zaklamp, een kaars, het lampje van een smartphone, een armbandje dat licht geeft in het donker, kerstverlichting, enz. Idealiter heb je een lichtbron per kind; in grote groepen kan je de kinderen per twee laten werken.

Verduister het lokaal. Laat de kinderen met hun lichtbron aan in een cirkel zitten. Zorg ervoor dat je zelf ook een kaarsje of zaklamp hebt. De opdracht is eenvoudig: de kinderen vullen één voor één de zin *Het donker is ...* aan met een woord, waarna ze hun lichtbron doven. Jij vult als laatste de zin aan met *Het donker is een wonder, kijk maar* en knipt je lichtbron uit. Vraag de kinderen op hun rug te gaan liggen en laat hen in stilte een minuut proberen te achterhalen waarom het donker een wonder is. Knip vervolgens je lichtje weer aan en laat hen reageren. Lees tot slot het gedicht voor.

Na het lezen

Filosoferen met kinderen (20 minuten)

Dit gedicht is een ideaal vertrekpunt om met je klas te filosoferen over (kijken in) het donker. Filosoferen met kinderen is niet moeilijk, maar het vereist wel een bepaalde vraagtechniek en basishouding van de leerkracht. Zo is het belangrijk dat jij enkel vragen stelt en dus geen antwoorden suggereert, beoordeelt of geeft. De kunst is ook dat je niet te snel tevreden bent met een antwoord en doorvraagt. Op de website van de filosofiejuf.nl vind je handige tips en valkuilen, lees deze eens op voorhand door.

Enkele mogelijke vragen bij het thema donker:

- + Kun je zien in het donker?
- + Is dat dan hetzelfde zien als wanneer het licht is?
- + Kun je alleen met je ogen zien?
- + Zit alles wat je ziet in je hoofd?
- + Hoe kun je zien in je hoofd?
- + Zijn er dingen die je beter ziet in het donker?
- + Zijn er ook dingen die je niet kunt zien?
- + Is het mogelijk om helemaal niets te zien?
- + Zou je nog kunnen zien als het altijd donker is?

Klinkende klanken (20 minuten)

Projecteer het gedicht. Wat voor soort tekst is dit? Hoe weten de kinderen dat het om een gedicht gaat? Duid de door de kinderen genoemde kenmerken aan. Waarschijnlijk merkt iemand op dat het een gedicht is omdat het rijmt. Sta verder stil bij dat rijm. Met rijmen bedoelen de kinderen meestal eindrijm (*onder-wonder, gedooft-hoofd*), maar weten ze ook dat er nog andere soorten rijm bestaan, zoals klinkerrijm (*zon-onder, donker-wonder*) en beginrijm (*ziet-zit*)?

Laat de kinderen zelf experimenteren met beginrijm. Ze gaan op zoek naar een adjectief (b.nw) dat met de beginletter van hun naam begint én dat bij hen past. Geef eerst een voorbeeld voor jezelf: *juichende juf, muzikale meester, kattengekke Kim*, etc. Bouw even bedenktijd in en doe dan een rondje, waarbij iedereen zich al allitererend voorstelt. Leg een tempo op door een ritme te slaan of een beat te laten spelen. Vervolgens groepeer je de kinderen die dezelfde beginletter in hun naam hebben. Samen zoeken ze zoveel mogelijk woorden die met hun letter beginnen. Ze verdelen het werk: iemand zoekt de werkwoorden, een ander de adjectieven, een derde de zelfstandige naamwoorden. Tot slot maken ze, samen of alleen, een zin waarin zoveel mogelijk woorden met de letter van hun naam voorkomen, zoals *Snelle Samir scoort straks op de speelplaats*. Grappig idee: spreek de kinderen de rest van de les met hun zelfgekozen alliteratie aan, bijv. *Snelle Samir, doe jij het licht uit?*

Aan de slag

Mijn favoriete droom (90 minuten), naar een idee van Kathleen Collijs

Een bijzondere vorm van zien in je hoofd is dromen. Tijdens een droom kijk of spreek je niet en toch speelt zich een hele film in je hoofd af.

Vraag de leerlingen om gedurende twee weken een dromendagboek bij te houden. Elke ochtend schrijven of tekenen ze wat ze die nacht gedroomd hebben. Aan het einde van dit experiment hou je een kringgesprek over dromen.

Wie herinnerde zich vaak zijn dromen, wie kon haast niets invullen? Wie had vooral fijne dromen? Welke? Wie had soms een nachtmerrie? Waarover ging die? Wie heeft dromen die soms terugkeren? Wie heeft een lievelingsdroom?

Na dit gesprek denken de kinderen na over hun favoriete droom. Deze droom gaan ze later met hulp van klasgenoten uitbeelden in een tableau vivant. Om dit vlot te laten verlopen, maken de kinderen eerst een inventaris van de personages en benodigdheden en een schets van het tableau dat ze willen naspelen. Een volgende les laat je de tableaux uitbeelden en fotograferen. Bundel de foto's in een klassenboek, PowerPoint of filmpje.

Geen zin in of tijd voor de chaos van verkleden, regisseren en uitbeelden? Laat de kinderen dan hun favoriete droom tekenen. Een originele uitwerking hiervan is om via 'flapjes' letterlijk binnen te kijken in hun hoofden, zoals in het boek *Waar denk je aan?* van Laurent Moreau (op internet zijn daarvan eenvoudig voorbeelden te vinden).

Meer?

Meer gedichten over het donker vind je in de lesbundel van Gedichtendag 2011, die 'nacht' als thema had.

Auteur lestip

Waar denk je aan - Laurent Moreau
(Lannoo, 2012)

Auteur lestip

Marit Trioen